

MAGNUS SANDELIN

ÅREN DÅ
RADIKALISERINGEN
TOG FART I SVERIGE



” DEN fritanke.se
OMHULDADE
ISLAMISTEN ”

Innehåll

De förföljande islamisterna...	7
Den utskällda rapporten...	15
Integrationsföredömet från Alby...	31
Jakten på terrormäklaren...	45
Riksdagen debatterar...	57
Viktoria och Yasmin...	67
Jihad i Göteborg...	83
Miljoner till extremismen...	95
»Intresset hos de styrande var obefintligt«...	115
»Vi har haft en beröringsskräck«...	129
Säpo plockar in imamer...	137
Skandalen på Sveriges Radio...	149
Islamisten på Dramaten...	161
»Vi gick dit för att beskriva dem som oskyldiga«...	173
Sveket mot Lars Vilks...	183
Hoten fick henne att lämna politiken...	199
Salafisten som fick nog...	207
Efterord...	215
Noter...	221

De förföljande islamisterna

EN MÖRK KVÄLL i början av 2014 ringer vi på dörren till en lägenhet i Alby i Botkyrka kommun utanför Stockholm. Lägenheten ligger i ett vitt sjuvåningshus några trappor upp. Vi är spända. Allt fler ungdomar har den senaste tiden rest från området för att ansluta till islamistiska terrorgrupper i konfliktens Syrien, och vi tror att personen som bor i lägenheten är en av dem som rekryterar.

Han är en man i knappa trettioårsåldern, inte dömd för något brott och på de bilder som vi har sett ger han ett välordnat intryck. Däremot har han i en anmälan till Diskrimineringsombudsmannen som vi har läst berättat att hans arbetsgivare sagt upp honom från ett säkerhetsklassat arbete, efter att Säkerhetspolisen slagit larm.¹

DO lämnade dock hans anmälan om diskriminering utan åtgärd.

Vi väntar otåligt i trappuppgången och till slut öppnas dörren till lägenheten. En späd man med ett afrikanskt utseende tittar på oss. Han verkar misstänksam. Vi presenterar oss och frågar om vi kan få prata med honom, men han är avvisande. Nej, han litar inte på journalister, säger han. Och han tycker det är obehagligt att vi ringer på hemma hos honom.

–Och så ska jag precis iväg, min vän väntar på mig, säger han irriterat och tar på sig en midjekort jacka.

Han går ut i trappuppgången och stänger dörren efter sig, tydligt besvärad av vår närvaro. Vi går efter ner för trapporna och det är en fortsatt spänd stund tills vi når nedersta våningen.

Utanför porten står vännen som han pratade om, en storvuxen man med stort skägg, klädd i ankelkorta byxor och lång skjorta. Så som anhängare av den bokstavstroga salafismen brukar se ut.

Det står en vit skåpbil parkerad alldeles intill. Vi säger att han gärna får höra av sig om han ändrar sig. Han är fortsatt avvisande men tar ändå våra telefonnummer. De båda männen kliver in i bilen och åker iväg.

Jag och mina två kolleger från Sveriges Televisions *Uppdrag granskning* går till vår bil för att åka tillbaka till hotellet. Det är fotografen som kör.

Vi kommer ut på en 50-väg som går genom bostadsområdet. Höghus på båda sidor. Efter ett par minuter ser jag en vit skåpbil i backspegeln. Det är salafisternas skåpbil. Jag säger till mina kolleger att de kör efter oss. Antagligen har de kört in på någon sidogata för att vänta på att vi ska passera.

Vid nästa korsning tar fotografen av till höger, och de gör samma sak. Fotografen ökar farten något, och så gör våra förföljare. Vi kommer in i en rondell. Fotografen kör ett helt varv och sedan ut på vägen vi kom ifrån, men de fortsätter att köra efter oss. Sedan tar vi in på en mindre sidogata, men med salafisternas skåpbil bakom.

Till slut, efter ytterligare ett par minuters förföljande, släpper de oss.

De har gjort sin markering.

* * *

Det har gått mer än ett decennium sedan jag på allvar började granska de radikalislamistiska miljöerna i Sverige. Den första intervjun med en svensk al-Qaidasympatisör gjorde jag redan 2006, men det var 2011 som journalisten och dåvarande

förläggaren Lasse Wierup hörde av sig och undrade om jag kunde tänka mig att i bokform försöka beskriva den miljö av personer i Sverige som sympatiserar med al-Qaida och liknande terrorgrupper. Då hade Sverige några månader tidigare upplevt ett terrorattentat, när Taimour Abdulwahab försökte döda julhandlande människor på Drottninggatan i Stockholm med en bomb men endast lyckades döda sig själv. Vad handlade detta om egentligen?

För många var det fortfarande en överklig tanke att det här kunde ske i Sverige.

2012 gavs min bok *Jihad–Svenskarna i de islamistiska terrornätverken* ut (förlaget Reporto), en sorts kartläggning av den våldsbejakande islamismen i Sverige. Då var det relativt enkelt att hålla reda på de olika händelser och nyckelpersoner som var kopplade till den svenska miljön. Säkerhetspolisen menade att det fanns cirka 200 aktiva individer. I dag pratar Säpo om tusentals.

Det är den här exceptionellt starka tillväxten i den islamistiska extremistmiljön i Sverige som är problemets kärna. Hur hamnade vi där? Såg vi inte vad som höll på att hända?

Diskussioner om exempelvis skärpt terrorlagstiftning är viktigt, men kommer inte åt orsakerna till problemet. Som jag kommer att visa längre fram fanns det länge i Sverige en allmän ovilja att erkänna att den här typen av extremism ens existerade och än mindre att den utgjorde ett allvarligt problem. Istället har samhället på olika nivåer uppmuntrat och gett sitt stöd till extremisterna.

I min bok från 2012 beskrev jag hur al-Qaida redan i början av 1990-talet hade aktiva medlemmar i Sverige. Flera av dem brukade hålla till i en lägenhetsmoské i Brandbergen i Haninge kommun utanför Stockholm. En av dem var Mohamed Moumou, som senare blev en av de högsta ledarna för al-Qaida i

Irak, den organisation ur vilken Islamiska staten skulle växa fram några år senare.

Verksamheten i den svenska al-Qaidacellen gick främst ut på att producera propagandamaterial, samla in pengar till väpnade islamistgrupper utomlands samt rekrytera personer till al-Qaidas träningsläger i Afghanistan. Säkerhetspolisen hade dem på sin radar men något större intresse hos svenska journalister eller politiker rönt dessa personer inte, sannolikt för att extremisterna hade fokus på andra länder än Sverige.

Först efter terrorattentaten i USA 2001 blev al-Qaida ett namn och begrepp på allas läppar, och man hade kunnat tro att intresset för den här rörelsens kopplingar till Sverige och svenska medborgare nu skulle bli en fråga högt upp på dagordningen för hela det svenska samhället.

Men så blev det inte, i alla fall inte med utgångspunkten att dessa miljöer måste motas i grind. Det var inte så att det inte fanns politiker, journalister eller forskare som tog upp och problematiserade förekomsten av islamistiska extremister i Sverige, men de som gjorde det fick vara beredda på att ifrågasättas för att ha dunkla syften och gå rasisters ärenden.

Den typen av reaktioner har genom åren legat som en hämsko över diskussionen kring flera angelägna samhällsfrågor i Sverige som kan kopplas till misslyckad integration, och frågan om radikalislamismens framväxt är utan tvekan en av dessa.

En del av detta, vilket jag närmare kommer att visa, har varit Sverigedemokraternas etablering i det svenska politiska landskapet och mångas fixering vid att inte göra något som på något sätt skulle kunna uppfattas som stöd åt partiets hållning i frågor som ansetts känsliga. En konsekvens blev att partiets problembeskrivning till varje pris skulle motarbetas. Därmed blockerades även den angelägna frågan om de radikalislamistiska miljöernas tillväxt i en del områden i Sverige.

Man kan med fog kritisera SD:s generaliserande syn på islam, partiets radikala uppfattning om invandring och även hur man ser på andra frågor. Den svartvita synen på islam som partiföreträdare ibland gett uttryck för liknar den som radikalislamisterna själva har, att det inte finns något utrymme för olika tolkningar av religionen. En sådan syn stärker de extrema krafterna.

Men det många skribenter och debattörer gjorde var att helt förneka eller förringa problemet vad gäller de mer radikala inriktningarna av islam och att problemen fick näring i städernas segregerade områden. Och om personer inom de här radikala islamistmiljöerna uppmärksammades så var det istället oftast med utgångspunkten att de var vanliga muslimer som var utsatta för rättsövergrepp.

Det var symptomatiskt att den ideella organisationen Charta 2008 bildades under de här åren med uppgift att verka »för rättssäkerhet i den så kallade terroristjakten«, men i själva verket försvarade organisationen många verkliga islamistiska terrorister. På organisationens lista över personer som var »drabbade i terroristjakten« fanns till exempel Mohamed Moumou. Moumou dödades 2008 när han utlöste ett självmordsbälte i samband med att amerikanska soldater i Irak attackerade huset där han befann sig. Charta 2008 påpekade på sin hemsida att USA hade uppgifter som tycks ha kommit från Säpo om var han hade bott i Sverige, och krävde att UD måste utreda omständigheterna kring hans död.²

I föreningens styrelse och arbete engagerade sig riksdagsledamöter från såväl Miljöpartiet som Vänsterpartiet, men även akademiker av olika slag.

Det har under de här åren varit flera uppmärksammade rättsfall med våldsbejakande islamister från Sverige inblandade där debattörer och aktivister försökt blanda bort korten och hävda att gripandena gjorts enbart på grund av att personerna varit

muslimer, eller för att de haft mörk hudfärg. Jag återkommer till det.

Därmed inte sagt att det inte finns hat och fördomar mot muslimer och islam i Sverige. Det gör det definitivt, och det är viktigt att motarbeta. Men det som den här debatten bidrog till var snarare att spä på fördomar mot just muslimer som kollektiv, genom att klumpa ihop extremisterna med muslimer och islam generellt. Den här offerretoriken var och är en medveten strategi från en del aktivister för att försöka tysta debatten om den islamistiska extremismen.

Föreställningen att rättsväsendet agerar mot personer bara för att de är muslimer har även vissa forskare gett uttryck för, vilket jag också återkommer till. Även bland en del journalistkollegor har det tidigare funnits en sådan uppfattning. Att det varit en ganska utbredd uppfattning hos dem som är satta att beskriva verkligheten är en viktig orsak till att vi länge hade en skev diskussion om de här frågorna, och att de radikala islamistmiljöerna i Sveriges starkt segregerade bostadsområden under flera år kunde växa relativt ostört.

Så småningom skulle bilden dock bli mer nyanserad. Men uppvaknandet kom sent, och på ett sätt som om ledande politiker och medier var tagna på sängen.

2014 rullade Islamiska staten in med sina karavaner i norra Syrien och Irak, drev tiotusentals människor på flykt och begick folkmord och grova övergrepp på yazidier, assyrier, kristna, kurder, shiamuslimer och andra grupper. En till vår folkmängd räknat osedvanligt stor andel av terroristerna och folkmördarna kom från Sverige. Hur kunde det vara så?

Den 22 april 2015 medgav inrikesminister Anders Ygeman i en intervju för SVT att det gjorts för lite för att motverka den islamistiska extremismen i Sverige.³ »Vi har varit för naiva inför hotet som radikaliseringsen och IS har utgjort i Sverige«, sa han och fortsatte:

De femton senaste åren med stigande arbetslöshet, sjunkande skolresultat, växande ekonomiska klyftor, det har skapat en grogrund för rekrytering. Det skapar i sig inga terrorister, men det skapar en grogrund, en damm att fiska ur för de som vill radikaliserar, och rekrytera till de här rörelserna.

Ett drygt halvår senare, i november 2015, höjdes terrorhotnivån i Sverige från en trea till en fyra på en femgradig skala efter att Säkerhetspolisen hade fått information om planer på ett terroråd.

På en presskonferens var även statsminister Stefan Löfven inne på att Sverige varit naivt:

Kanske har det varit svårt för oss att acceptera att det i vårt öppna samhälle finns människor, svenska medborgare, som sympatiserar med mördarna i ISIL.⁴

Nu började det pratas om olika åtgärder för att stävja radikaliseringen i framförallt de svenska utanförskapsområdena. Det var handlingsplaner, myndighetssamverkan och fler verktyg till polisen.

Att som journalist rapportera om förekomsten av våldsbejakande islamism var inte heller längre något suspekt, till skillnad från vad jag hade upplevt tidigare. Som från en dag till en annan började kolleger från tidningar, radio och TV höra av sig till mig för att få hjälp med research eller få kommentarer om olika nyheter på temat. Jag framstod och citerades plötsligt som »expert« eftersom jag var en av ytterst få svenska journalister som under flera år hade fördjupat mig i ämnet.

Kunskapen skulle också byggas upp hos dem som mötte problemen i sina yrken. Jag fick föreläsningssupplett hos myndigheter, kommuner och organisationer på det bredare

temat våldsbejakande extremism, men det som framförallt intresserade åhörarna var hur man på ett tidigt stadium skulle känna igen och stävja den islamistiska extremismen som nu var en påtaglig verklighet för dem som jobbade i den så kallade första linjen, som poliser och personal inom skola, socialtjänst och andra kommunala verksamheter.

Men helt okontroversiellt var ämnet fortfarande inte. Bland dessa kommunanställda mötte jag några gånger personer som under mina föreläsningar ifrågasatte utpekandet av de radikalislamistiska miljöerna och ibland förde fram konspirationsteorier om vilka som »egentligen« låg bakom den islamistiska terrorismen (som så ofta annars var det »judarna« som det syftades på).

Den här boken tar sin utgångspunkt i mitt journalistiska arbete om de radikalislamistiska miljöerna i Sverige det senaste decenniet. Jag har rapporterat om frågan i en rad olika sammanhang, i TV, tidningar, bloggar, böcker och rapporter. Under arbetet har jag mött många människor som gett mig perspektiv och nyanser, något som ofta saknas i den allmänna diskussionen. Det är röster som jag vill lyfta fram.

Parallellt har en diskussion förts där vi rört oss från förnekande till en mer realistisk problembeskrivning vad gäller islamismen i Sverige. Jag ger exempel på hur det har låtit, men också hur det fortfarande låter på sina håll.

En viktig sak att ha i åtanke när ministrar talar om att »vi har varit naiva« inför den islamistiska extremismen är att det definitivt inte gäller alla. Vi var några som tidigt såg problemet, dokumenterade och rapporterade. Journalisten Per Gudmundson och forskaren Magnus Ranstorp var kanske de som var allra först ute. Långt innan statsministern och inrikesministern insåg problemet samlade vi research och skrev. Men i början var det inte många som lyssnade. Tvärtom motarbetades allt sådant arbete av många akademiker, politiker, skribenter och aktivister.